

Concluziile Consiliului privind rolul Europeana în accesul, vizibilitatea și utilizarea patrimoniului cultural european în mediul digital

(2016/C 212/06)

CONSILIUL UNIUNII EUROPENE,

REAMINTIND CĂ:

1. digitizarea și accesul online la patrimoniul cultural, precum și conservarea pe termen lung a acestuia sunt esențiale pentru a permite accesul tuturor la cultură și la cunoaștere, pentru a promova bogăția și diversitatea patrimoniului cultural european și pentru a contribui la realizarea pieței unice digitale prin creșterea ofertei de produse și servicii noi și inovatoare ⁽¹⁾;
2. Europeana, care a fost lansată în 2008 ca un punct de acces online comun, multilingv, la materialul cultural digital ⁽²⁾ și care asigură, de atunci și până în prezent, conectarea colecțiilor digitale ale patrimoniului cultural din statele membre, a devenit un proiect cultural european comun de accesare și expunere a patrimoniului cultural european;
3. dezvoltarea în continuare a Europeana și a politicilor naționale privind patrimoniul cultural digital a fost sprijinită de către Consiliu ⁽³⁾, Comisie ⁽⁴⁾ și Parlamentul European ⁽⁵⁾;
4. reutilizarea patrimoniului digital a fost promovată prin includerea, în anumite condiții, a instituțiilor de patrimoniu cultural în domeniul de aplicare al Directivei privind reutilizarea informațiilor din sectorul public ⁽⁶⁾ și prin adoptarea Directivei privind anumite utilizări permise ale operelor orfane ⁽⁷⁾;

IA ACT DE:

5. intenția Comisiei de a evalua opțiunile și a analiza posibilitatea inițierii unor inițiative legislative pentru a facilita digitizarea operelor aflate în afara circuitului comercial și punerea lor la dispoziție online, inclusiv pe teritoriul UE, ca parte a inițiativei sale anunțate de modernizare a cadrului privind drepturile de autor ⁽⁸⁾;

CONSTATĂ CĂ:

6. în forma sa actuală, Europeana este o platformă internet care permite accesarea multilingvă și distribuirea patrimoniului cultural digital deținut de instituții de patrimoniu cultural separate. Aceasta este, de asemenea, o platformă multilaterală ⁽⁹⁾ care vizează crearea de valoare adăugată atât pentru utilizatorii finali, statele membre, instituțiile de patrimoniu cultural, cât și pentru cercetare și reutilizarea creativă.

Ca atare, Europeana este în prezent:

- gestionată de un consorțiu în care Fundația Europeana ⁽¹⁰⁾ este coordonatorul central și principalul beneficiar al finanțării UE;

⁽¹⁾ Concluziile Consiliului din 10 mai 2012 privind digitizarea și accesibilitatea online a materialului cultural și conservarea digitală (JO C 169, 15.6.2012, p. 5).

⁽²⁾ Concluziile Consiliului din 20 noiembrie 2008 privind biblioteca digitală europeană EUROPEANA (JO C 319, 13.12.2008, p. 18).

⁽³⁾ Concluziile Consiliului din 10 mai 2012 privind digitizarea și accesibilitatea online a materialului cultural și conservarea digitală (JO C 169, 15.6.2012, p. 5), Concluziile Consiliului din 21 mai 2014 privind patrimoniul cultural ca resursă strategică pentru o Europă durabilă (JO C 183, 14.6.2014, p. 36) și Concluziile Consiliului privind guvernarea participativă a patrimoniului cultural (JO C 463, 23.12.2014, p. 1).

⁽⁴⁾ Recomandarea Comisiei din 27 octombrie 2011 privind digitizarea și accesibilitatea online a materialului cultural și conservarea digitală (JO L 283, 29.10.2011, p. 39).

⁽⁵⁾ Rezoluția Parlamentului European din 5 mai 2010 referitoare la „Europeana – etapele următoare” [2009/2158(INI)].

⁽⁶⁾ Directiva 2013/37/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 de modificare a Directivei 2003/98/CE privind reutilizarea informațiilor din sectorul public (JO L 175, 27.6.2013, p. 1).

⁽⁷⁾ Directiva 2012/28/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 privind anumite utilizări permise ale operelor orfane (JO L 299, 27.10.2012, p. 5).

⁽⁸⁾ Astfel cum se precizează în Comunicarea Comisiei din 9 decembrie 2015 intitulată „Către un cadru modern, mai european privind drepturile de autor” (15264/15).

⁽⁹⁾ O „platformă multilaterală” este unul dintre modelele predominante ale economiei bazate pe internet. Platformele multilaterale creează valoare adăugată prin facilitarea interacțiunii între două sau mai multe grupuri distincte, dar interdependente. Astfel, platforma are valoare pentru un grup de utilizatori numai dacă și celelalte grupuri de utilizatori sunt prezente (pe baza site-ului: <http://divergence.academy/business-models/what-is-a-multi-sided-platform/>).

⁽¹⁰⁾ Fundația Europeana este o fundație privată înființată în temeiul legislației neerlandeze.

- sprijinită de UE prin intermediul Mecanismului pentru interconectarea Europei ⁽¹⁾ (MIE) ca o infrastructură de servicii digitale (ISD) pentru „accesul la resursele digitale din patrimoniul european”;
- sprijinită de statele membre care distribuie conținut, metadate și expertiză prin intermediul instituțiilor lor de patrimoniu cultural și oferă contribuții financiare voluntare Fundației Europeana;
- sprijinită de Asociația Rețelei Europeana care reunește profesioniști din domeniul patrimoniului cultural, al creației și al tehnologiei, care sprijină activitățile cotidiene ale Europeana și oferă consiliere cu privire la strategia acesteia;

RECUNOAȘTE CĂ:

7. eforturile individuale și cele combinate ale instituțiilor de patrimoniu cultural, ale statelor membre și ale Comisiei au dus la înregistrarea de progrese către digitizarea, accesibilitatea online și conservarea digitală (pe termen lung) a patrimoniului cultural ⁽²⁾;
8. conservarea digitală a patrimoniului cultural mondial, păstrat în colecții europene, este importantă mai ales având în vedere distrugerea patrimoniului cultural în zonele de conflict și amenințările la adresa acestuia;
9. coordonarea eforturilor prin intermediul Europeana în scopul accesibilității online a patrimoniului cultural a contribuit la:
 - stimularea consolidării capacităților prin crearea unei rețele de experți și de instituții de patrimoniu cultural, care promovează dezvoltarea, adoptarea și utilizarea consecventă a modelelor, standardelor și cadrelor pentru distribuirea de conținut și metadate;
 - distribuirea de către instituțiile de patrimoniu cultural a colecțiilor lor la nivel intersectorial și transfrontalier prin intermediul unei platforme internet multilaterale care, în prezent, oferă acces la peste 50 de milioane de opere din aproximativ 3 700 de instituții;
 - încurajarea punerii la dispoziție a unor date de înaltă calitate, pregătite pentru reutilizare ⁽³⁾, ceea ce îmbunătățește disponibilitatea patrimoniului cultural pe platformele deschise și pe cele de comunicare socială și promovează reutilizarea acestuia în alte sectoare;
10. conectarea colecțiilor din patrimoniul digital prin intermediul Europeana contribuie, de asemenea, la îndeplinirea următoarelor obiective la nivelul UE:
 - acordarea accesului unor diverse tipuri de public la bogăția și diversitatea culturilor europene, precum și la patrimoniul cultural mondial;
 - facilitarea cercetării și a cunoașterii multiplelor dimensiuni ale culturii și istoriei Europei,
 - facilitarea reutilizării în cadrul serviciilor online transfrontaliere, noi și inovatoare, contribuind astfel la piața unică digitală;

SUBLINIAZĂ CĂ:

11. reutilizarea și distribuirea conținutului, precum și accesul la acesta trebuie să aibă loc cu respectarea deplină a drepturilor de autor și a drepturilor conexe;

RECUNOAȘTE CĂ SUNT DE AȘTEPTAT URMĂTOARELE PROVOCĂRI:

12. anumite aspecte tehnologice ale platformei internet Europeana, cum ar fi interoperabilitatea semantică ⁽⁴⁾, ar trebui consolidate, permițând instituțiilor de patrimoniu cultural să se conecteze, precum și să distribuie și să își actualizeze conținutul și metadatele într-un mod flexibil, ușor și durabil;

⁽¹⁾ Regulamentul (UE) nr. 1316/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013 de instituire a Mecanismului pentru Interconectarea Europei (JO L 348, 20.12.2013, p. 129), coroborat cu Regulamentul (UE) nr. 283/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 martie 2014 privind o serie de orientări pentru rețelele transeuropene din domeniul infrastructurii de telecomunicații (JO L 86, 21.3.2014, p. 14).

⁽²⁾ Se estimează că 10 % din patrimoniul cultural (aproximativ 300 de milioane de obiecte) din statele membre este în prezent digitizat, din care circa o treime este disponibil online.
(<http://www.enumerate.eu/fileadmin/ENUMERATE/documents/ENUMERATE-Digitisation-Survey-2014.pdf>)

⁽³⁾ Date de înaltă calitate, pregătite pentru reutilizare înseamnă: imagini de înaltă rezoluție; formate deschise, interoperabile și care pot fi citite automat; descrieri și metadate bogate, potrivite pentru căutarea automată; informații de geolocalizare și privind drepturile de autor.

⁽⁴⁾ Operabilitatea semantică asigură faptul că programele pot să facă schimb de informații, să le combine cu alte surse de informații și să le prelucreze ulterior într-un mod semnificativ (Cadru european de interoperabilitate pentru serviciile paneuropene de guvernare electronică: <http://ec.europa.eu/idabc/servlets/Docd552.pdf?id=19529>).

În cazul Europeana, acest lucru ar putea consta în elaborarea de instrumente și tehnologii care să îmbunătățească introducerea și interpretarea automate ale metadatelor furnizate de instituțiile culturale, de exemplu prin cartografierea numelor artiștilor astfel încât un artist cunoscut sub mai multe nume să fie recunoscut ca una și aceeași persoană.

13. fiind unul dintre punctele de acces la patrimoniul cultural digital, punctul de acces multilingv la Europeana ar trebui să devină mai ușor de utilizat, în special prin îmbunătățirea calității și a detectabilității conținutului și prin dezvoltarea în continuare a funcțiilor de căutare semantice și multilingve, în conformitate cu cele mai bune practici disponibile;
14. pentru o mai bună informare și implicare a utilizatorilor finali, conținutul distribuit prin intermediul Europeana trebuie să fie prezentat prin modalități atractive și diverse, în special prin implicarea instituțiilor de patrimoniu cultural și a părților terțe ca puncte multiple de acces și diseminare, de exemplu prin proiecte transeuropene culturale, cum ar fi proiectele privind Primul Război Mondial (1914-1918) și căderea Cortinei de fier și alte evenimente revoluționare din 1989;
15. guvernanta Europeana trebuie să devină mai favorabilă incluziunii, implicând guvernele statelor membre, rețeaua mai largă a agregatorilor și instituțiile de patrimoniu cultural în stabilirea priorităților strategice și în dezvoltarea de proiecte culturale, orientate către utilizator, pe baza finanțării disponibile; după caz, pot fi luate în considerare punctele de vedere ale principalelor personalități culturale;
16. există o nevoie continuă de distribuire și actualizare a cunoștințelor și de identificare de soluții comune în cadrul rețelei profesioniștilor din domeniul patrimoniului cultural, inclusiv al Asociației Rețelei Europeana;
17. actualul model de finanțare publică (bazat pe granturi) nu oferă un fundament suficient de stabil pentru susținerea la zi a investiției în Europeana și asigurarea calității, disponibilității și fiabilității sale viitoare, din următoarele motive:
 - Fundația Europeana a fost înființată ca organizație fără resurse proprii și în viitorul apropiat nu există nicio perspectivă de obținere a unor venituri semnificative din serviciile sale;
 - în cadrul modelului UE bazat pe granturi, există întotdeauna costuri neeligibile care trebuie să fie acoperite din alte surse, cum ar fi contribuțiile voluntare directe din partea statelor membre, care au fost în scădere începând cu 2014 și sunt volatile prin natura lor;

ȘI, PRIN URMARE:

18. valoarea Europeana din punctul de vedere al inovării culturale și digitale ar trebui consolidată prin regândirea platformei centrale de servicii în cadrul MIE, cu accent pe:
 - sprijinirea rețelelor profesionale, cum ar fi Asociația Rețelei Europeana;
 - realizarea de progrese tehnologice;
 - susținerea unei platforme internet multilaterale pentru distribuirea și (re)utilizarea metadatelor și a conținutului; și
 - asigurarea unui punct de acces general multilingv la conținutul cultural.

Aceasta ar trebui consolidată, de asemenea, prin realizarea unor proiecte culturale orientate către utilizatori, care să se bazeze pe infrastructura Europeana și care urmează a fi cofinanțate în cadrul MIE ca servicii generice, cu implicarea instituțiilor de patrimoniu cultural și a altor părți publice și private.

INVITĂ OPERATORUL EUROPEANA:

19. să facă progrese semnificative în ceea ce privește abordarea provocărilor viitoare, așa cum au fost acestea identificate în prezentele concluzii;
20. să se implice în chestiunile nesoluționate din cadrul organizațiilor partenere existente sau să răspundă preocupărilor organizațiilor partenere potențiale, în special în țările și în zonele în care proiectul nu este încă suficient de cunoscut;
21. să analizeze posibilitățile de cooperare cu inițiativele europene conexe, inclusiv în domeniul cercetării;
22. să implice îndeaproape statele membre în procesul de elaborare a politicilor și în procesul decizional. Pentru Fundația Europeana, acest lucru ar putea fi organizat în special prin participarea în cadrul Consiliului de conducere a statului membru care deține președinția Consiliului UE, a statului membru care a deținut președinția anterioară și a statului membru care va deține următoarea președinție;
23. să aibă contacte mai sistematice cu statele membre, să îmbunătățească și să ofere acces permanent la statisticile de utilizare specifice țării și instituției, precum și să îmbunătățească responsabilitatea privind rezultatele proiectelor și cheltuielile;
24. să continue să exploreze posibilitățile de obținere de venituri proprii;

INVITĂ COMISIA:

25. până în octombrie 2017, să prezinte Consiliului o evaluare independentă a Europeana și să ofere orientări clare pentru dezvoltarea pe termen mediu și lung a Europeana, evaluând alternativele existente la nivelul UE pentru domeniul de aplicare, finanțarea sustenabilă și guvernarea viitoare ale Europeana, inclusiv posibilitatea de a transforma sau de a integra Europeana într-o entitate juridică europeană, ținând seama totodată de natura duală a Europeana ca proiect de inovare atât culturală, cât și digitală;
26. până în octombrie 2017, să transforme metoda de finanțare pentru ISD Europeana în cadrul MIE într-o combinație de achiziții și granturi. În cadrul acestui model, achizițiile UE vor acoperi în întregime platforma centrală de servicii pentru a asigura stabilitatea și interoperabilitatea, în timp ce granturile UE (până la 75 % din costurile eligibile) vor fi disponibile pentru proiectele conexe orientate către utilizatori (și anume serviciile generice în cadrul MIE) pe care statele membre le pot cofinanța pe bază de voluntariat, în mod direct și/sau prin intermediul organizațiilor naționale participante;
27. să stabilească condiții în cadrul procedurii de achiziții pentru platforma centrală de servicii, care să solicite operatorului să păstreze caracterul acesteia de infrastructură publică și de comunitate pentru inovarea culturală și digitală, în special prin:
 - asigurarea implicării continue a statelor membre și a instituțiilor de patrimoniu cultural în dezvoltarea platformei centrale de servicii a Europeana;
 - respectarea faptului că instituțiile culturale naționale sunt titulari de drepturi ai metadatelor și ai conținutului;
28. să asigure faptul că serviciile generice Europeana care beneficiază de granturi se bazează pe platforma centrală de servicii și sunt conectate cu aceasta;
29. până în decembrie 2016:
 - să reînnoiască și să revizuiască mandatul până în 2020 al Grupului de experți din statele membre în materie de digitizare și conservare digitală (MSEG);
 - să consolideze rolul acestuia de a revizui și discuta politici pentru patrimoniul cultural digital, precum și să ofere orientări privind programele anuale de lucru ale Europeana;
 - să implice îndeaproape MSEG în definirea obiectivelor generale, a priorităților pentru acțiuni și a nivelului de finanțare avut în vedere, care urmează să fie propuse pentru platforma centrală de servicii și pentru serviciile generice ale Europeana în cadrul programelor de lucru anuale ale MIE, care sunt transmise pentru aviz Comitetului MIE;

INVITĂ STATELE MEMBRE, ÎN CONFORMITATE CU PRINCIPIUL SUBSIDIARITĂȚII:

30. să promoveze în continuare digitizarea colecțiilor din patrimoniul cultural, precum și un acces cât mai larg și reutilizarea patrimoniului cultural digital;
31. să instituie sau să susțină strategii și mecanisme operaționale, cum ar fi agregatorii naționali și regionali, și să încurajeze accesibilitatea online a conținutului și a metadatelor de patrimoniu cultural de înaltă calitate din colecțiile naționale și regionale;
32. să încurajeze instituțiile de patrimoniu cultural să se alătore și să sprijine Europeana, atât prin distribuirea de conținut și metadata, prin participarea la Asociația Rețelei Europeana, cât și prin eforturi de promovare și diseminare, utilizând proiecte finanțate prin granturi ale UE;
33. să se implice în cadrul MSEG ca forum pentru a dezbate politici privind patrimoniul cultural digital, precum și strategia și finanțarea Europeana, și să urmărească asigurarea coordonării dintre delegații la MSEG, Comitetul MIE și grupul de pregătire al Consiliului în domeniul culturii;
34. să ia în considerare sprijinirea activităților Europeana prin contribuții financiare voluntare pentru Fundația Europeana, având în vedere că aceste contribuții sunt necesare până când va fi instituit noul sistem bazat pe achiziții, și să ia în considerare ulterior cofinanțarea voluntară a proiectelor Europeana finanțate prin granturi ale UE;

INVITĂ OPERATORUL EUROPEANA, COMISIA ȘI STATELE MEMBRE:

35. să promoveze valoarea Europeană ca proiect cultural european care servește interesului public și ca rețea profesională în rândul tuturor părților interesate, implicând de asemenea sectoarele cercetării și inovării, educației, turismului și sectorul creativ.
-